

Protocol Dyslexie / Dyscalculie

PROTOCOL Dyslexie	2
1. Visie dyslexie	2
1. Definitie dyslexie	3
2. Ondersteuningsmogelijkheden van leerlingen met een dyslexieverklaring	3
3. Plichten van leerlingen met een D-pas:	4
4. Algemene afspraken voor docenten	5
5. Evaluatie	5
6. Examinering (Schoolexamens en Centraal Schriftelijk Eindexamen)	5
PROTOCOL Dyscalculie	6
1. Voorwaarden	6
2. De mentor	6
3. De docent	6
4. Faciliteiten D-pas dyscalculie	7
Bijlagen	8
Bijlage 1: regels voor gebruik IntoWords	8
Bijlage 2: Dyslexie begeleiding	10
Bijlage 3: Ondersteuningsniveaus	11
Bijlage 4: Voorbeeld D-Pas	13
Bijlage 5: Overzicht vakken en toetsing dyslexie	14
Bijlage 6: Mogelijkheden ondersteuning aan dyslectici bij Nederlands	15

PROTOCOL Dyslexie

1. Visie dyslexie

Op het Goese Lyceum streven we ernaar een inclusieve leeromgeving te bieden waarin alle leerlingen gelijke kansen krijgen om hun volledige potentieel te bereiken. Gericht op leerlingen met lees-, spellingproblemen of dyslexie betekent dit dat we functionele geletterdheid willen bereiken, zodat zij (in de toekomst) kunnen deelnemen aan de (geletterde) samenleving. Een aantal doelstellingen zijn hierbij leidend:

Bewustwording en begrip: We streven ernaar om een cultuur van bewustwording en begrip te bieden met betrekking tot lees-, spellingproblemen en dyslexie. Het vergroten van het begrip van docenten en medeleerlingen over de impact van dyslexie op het leren en het bevorderen van empathie en respect staat centraal.

Differentiatie en aanpassingen: We erkennen dat leerlingen met dyslexie verschillende ondersteuningsbehoeften hebben. We streven naar differentiatie in ons onderwijsaanbod om tegemoet te komen aan deze behoeften. Dit gebeurt voornamelijk op lesbasis en waar nodig als *Remedial Teaching*.

Professionalisering van docenten: We investeren in de professionalisering van onze docenten op het gebied van lees-, spellingproblemen of dyslexie. We streven naar het bieden van gerichte ondersteuning, zodat docenten effectieve strategieën kunnen toepassen om leerlingen met dyslexie te ondersteunen in hun leerproces.

Samenwerking met ouders en externe professionals: We streven naar een open en regelmatige communicatie met ouders van leerlingen met lees-, spellingproblemen of dyslexie en werken samen met externe deskundigen om de beste ondersteuning en begeleiding te bieden.

Positieve mindset en zelfvertrouwen: We willen de mindset en het zelfvertrouwen van leerlingen met lees-, spellingproblemen of dyslexie versterken. We moedigen positieve benaderingen aan die de sterke punten en talenten van leerlingen benadrukken en hen aanmoedigen om uitdagingen aan te gaan en te overwinnen.

Door middel van deze visie creëert het Goese Lyceum een inclusieve en ondersteunende leeromgeving waarin leerlingen met lees-, spellingproblemen en dyslexie goed tot hun recht kunnen komen.

1. Definitie dyslexie

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woord- niveau.

Dyslectische leerlingen in het VO hebben problemen met:

- Lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingafspraken);
- Het snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken;
- Het snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.

2. Ondersteuningsmogelijkheden van leerlingen met een dyslexieverklaring

- Tijdverlenging in de vorm van 20% minder vragen. Dit geldt voor leerlingen met een dyslexieverklaring (D) en voor leerlingen die op grond van een diagnose recht hebben op tijdverlenging (T). De vragen die niet gemaakt hoeven te worden door deze leerlingen worden gemarkeerd met D/T. Leerlingen noteren op hun toets een D of T. De normering van toetsen met 20% minder vragen wordt aangepast. Deze regeling geldt niet voor schoolexamens. Bij schoolexamens wordt extra tijd voor D/T leerlingen ingeroosterd boven op de tijdsduur van de toets.
- Tijdverlenging in de vorm van de 20% extra tijd: praktisch gezien komt het erop neer dat een toets zo gemaakt wordt dat een leerling zonder dyslexie deze in 35 minuten af kan hebben opdat een dyslectische leerling de volle 45 minuten kan benutten. Deze regeling geldt niet voor schoolexamens. Bij schoolexamens wordt extra tijd voor D/T leerlingen ingeroosterd boven op de tijdsduur van de toets.
- Spelfouten in een toets bij de moderne vreemde talen (MVT) en Nederlands worden beoordeeld volgens de afspraken binnen de sectie. Bij het vak Nederlands geldt bij toetsen waarbij onderdelen spelling zitten dat deze onderdelen max. 20% van het eindcijfer mogen uitmaken. Bij de MVT wordt de spelling goed gerekend als het fonetisch klopt of kleine foutjes, zoals letters omdraaien.
- Vanaf 150 te leren woorden en/of uitdrukkingen mogen idioomtoetsen in twee delen worden gemaakt. Het gaat hier om woorden en/of uitdrukkingen die voor het eerst geleerd moeten worden en nog niet eerder in een SO of proefwerk getoetst zijn. Hierbij geldt dat de leerling bij het eerste toetsmoment de helft van de stof maakt; hiervan worden de fouten genoteerd. Bij het tweede toetsmoment maakt de hij/zij de andere helft van de stof; hiervan worden opnieuw de fouten genoteerd. De fouten worden bij elkaar opgeteld en bij becijfering wordt dezelfde normering gehanteerd als bij de andere leerlingen.
- In de onderbouw mag de leerling een geheugensteuntje/stappenplannetje bij toetsen gebruiken indien vooraf goedgekeurd door docent en/of dyslexiecoach.

- Met name in de onderbouw moet worden gestreefd naar het geven van slechts één MVT overhoring/toets per dag (waar leerwerk aan ten grondslag ligt).
- Bij de MVT de SO's niet dicteren (vanuit de vreemde taal) maar uitsluitend op papier aanleveren. Dit is iets anders dan een mondelinge overhoring waarbij gevraagd wordt vanuit het Nederlands naar de vreemde taal.
- Bij een ernstige vorm van dysorthografie (spellingproblemen en schrijfproblemen) mag een leerling gebruik maken van een laptop met spellingcontrole (ook bij toetsen). Deze maatregel dient vermeld te staan in zijn/haar D-pas. Het Goese Lyceum kiest ervoor om alleen die leerlingen te faciliteren met het gebruik van een computer/laptop waarbij bevoegd orthopedagoog of psycholoog gespecialiseerd in leerstoornissen expliciet schriftelijk en ondertekend de noodzakelijkheid hiervan aangeeft.
- Indien bij het vak Nederlands een specifiek grammatica onderdeel wordt getoetst moet de spellingcontrole op een computer/laptop worden uitgezet.
- Er mag een laptop met IntoWords gebruikt worden tijdens toetsen en lessen. Voor het gebruik van IntoWords verwijzen we naar Bijlage 1 'Regels voor gebruik van IntoWords'.
- In een enkel geval kan een vwo-leerling dispensatie aanvragen voor de tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw (zie deel A Examenreglement artikelnummer 3.1). Dit dient te worden aangevraagd bij de decaan.

3. Plichten van leerlingen met een D-pas:

- Van dyslectische leerlingen wordt extra inspanning verwacht; De leerling dient de leerstof gespreid te leren. Voor de MVT geldt dat de spelling geoefend wordt volgens de richtlijnen van de docent en/of dyslexiecoach.
Bij onvoldoendes en/of twijfel over de inzet kan de docent naar een leerbewijs vragen. Denk hierbij aan kladblaadjes met woordjes, een computeruitdraai, samenvattingen, schema's etc.
- De leerling maakt gebruik van overhoorprogramma's zoals "StudyGo" en "quizlet" of andere leerstrategieën en laat zich daarna overhoren.
- De leerling maakt gebruik van de bij de methodes behorende software. Deze kan hij/zij vinden in Magister onder het kopje leermiddelen.
- De leerling zorgt voor goede aantekeningen, eventueel gekopieerd van medeleerling of docent.
- De leerling vraagt, indien nodig, om hulp.

4. Algemene afspraken voor docenten

- Wijs bij de uitleg van de methode nadrukkelijk op de bijbehorende software en oefen ook, indien mogelijk, daadwerkelijk met de leerlingen in een computerlokaal.
- Bied toetsen duidelijk en goed leesbaar aan in lettertype Arial lettergrootte 12.
- De meeste dyslectische leerlingen hebben moeite met klassikaal nakijken. Zij kunnen de antwoorden in hun werkboek niet goed verbeteren als de antwoorden alleen worden opgelezen. Werk zoveel mogelijk met antwoordbladen/boeken of controleer het werkboek.
- Help dyslectische leerlingen extra bij het structureren, schematiseren en samenvatten van de inhoud.
- Maak duidelijk aan zowel de dyslectische leerling als aan de klasgenoten dat extra faciliteiten geen voorrecht is maar noodzaak zijn.
- Per sectie wordt aangegeven voor welke faciliteit wordt gekozen (Bijlage 4).

5. Evaluatie

- De dyslectische leerlingen ontvangen een keer per jaar (steekproefsgewijs) een evaluatieformulier over de toepassing van het protocol.
- Deze gegevens worden jaarlijks gebruikt voor evaluatie en eventuele bijstelling.

6. Examinering (Schoolexamens en Centraal Schriftelijk Eindexamen)

- Bij de start van de bovenbouw (m3, h4 en v4) wordt informatie verstrekt aan ouders en leerlingen over hoe er wordt omgegaan met dyslexie bij SE's en het CSE.
- Het College voor Toetsing en Examens (CvTE) heeft omschreven aan welke voorwaarden het gebruik van een computer/laptop moet voldoen. Zo mag deze geen toegang hebben tot internet en moet er op school kunnen worden geprint. Ook mag het gebruik hiervan andere kandidaten niet storen. Alle leerlingen mogen tijdens SE's en CSE's een computer met spellingscontrole gebruiken, mits de school dit toestaat. Het Goese Lyceum kiest ervoor om alleen die leerlingen te faciliteren met het gebruik van een computer/laptop waarbij een arts of bevoegd orthopedagoog/psycholoog expliciet schriftelijk en ondertekend de noodzakelijkheid hiervan aangeeft.

PROTOCOL Dyscalculie

Protocol dyscalculie Het Goese Lyceum, locatie Oranjeweg

1. Voorwaarden

- De leerling is geïndiceerd voor het type onderwijs waarin hij/zij lessen volgt.
- De leerling is onderzocht door een erkende instelling en/of specialist en blijkt een vorm van dyscalculie te hebben. Dit is vastgelegd in een dyscalculieverklaring.
- De leerling is gemotiveerd en tot (extra) inspanningen bereid.

De leerling voor wie het bovenstaande geldt, krijgt een Dyscalculie-pas. Deze Dyscalculie-pas mag ingezet worden bij de vakken waar zich rekenproblemen voor kunnen doen.

2. De mentor

- De mentor controleert zo nodig aan het begin van het jaar of de leerling een D-pas heeft en bespreekt het gebruik ervan met hem/haar.
- De mentor evalueert per rapportperiode de gang van zaken met de leerling.
- De mentor controleert of er dyscalculie bij deze leerling in magister staat en kijkt of de knop: tijdverlenging bij Facet toetsen staat aangevinkt.

3. De docent

- De docent staat het gebruik van een rekenmachine en/of tafelkaart altijd toe.
- De docent levert het werk aan in lettertype Arial, lettergrootte 12.
- De docent geeft een tijdverlenging bij schriftelijk werk van 20% of noteert een D voor een vijfde deel van de opgaven. Deze opgaven hoeft de betreffende leerling niet te maken. De docent stelt in dat geval een aangepaste normering vast.
- De docent staat gebruik van procedurekaarten¹ toe bij proefwerken en schriftelijke overhoringen.

¹ Een procedurekaart kan de standaardrekenkaart zijn van het CvTE of de rekenkaart die ontwikkeld is door de dyscalculiecoach.

4. Faciliteiten D-pas dyscalculie

Bij het maken van schriftelijke overhoring en proefwerken mag van de volgende faciliteiten gebruik gemaakt worden:

- Te allen tijde gebruik van rekenmachine, ook wanneer een toets zonder rekenmachine gemaakt dient te worden.
- Gebruik van een tafelkaart.
- 20% tijdverlenging of 20% zogenaamde D-vragen.
- Gebruik van een procedurekaart dit ter beoordeling van de dyscalculiecoach.

Bij alle vakken waarbij zich problemen voordoen met betrekking tot rekenen/wiskunde, mag van dezelfde faciliteiten gebruik gemaakt worden.

LET OP:

Er moet toegewerkt worden naar een situatie waarin de leerling alleen gebruik mag maken van een rekenmachine, tijdverlenging en/of standaard rekenkaarten uitgegeven door CvTE. Het is ook toegestaan om gebruik te maken van de rekenkaart die ontwikkeld is door de dyscalculiecoach.

Immers, bij de schoolexamens en het schriftelijk eindexamen kunnen de regels per vak verschillen.

Bijlagen

Bijlage 1: regels voor gebruik IntoWords

- De leerling geeft op het moment dat de toets wordt opgegeven bij de docent aan dat hij/zij de toets met IntoWords wil maken.
- De leerling vult het IntoWords in en mailt dit naar:
<https://www.pontes.biz/inschrijven/form/intowords>

In geval van storing de aanvraag mailen naar: intowords@pontes.nl

- Toetsen worden door de docent op een usb-stick tijdens het toetsuur aangeleverd. De leerling maakt de toets op een laptop van school.
- De leerling haalt deze laptop op in de mediatheek en zorgt ervoor dat de laptop is opgehaald voordat de les is begonnen. (De leerling mag het lesuur ervoor iets eerder de les verlaten).
- De leerling zorgt zelf voor oordopjes of leent een koptelefoon van de mediatheek.
- De leerling noteert de antwoorden op papier.
- Aan het einde van de les levert de leerling de usb-stick in bij de docent en brengt de laptop terug naar de mediatheek.
- Toetsen en examens worden onder begeleiding van een docent gemaakt.
- Een leerling mag geen gebruik maken van internet en woordenboekfuncties.
- Oneigenlijk gebruik van IntoWords wordt gezien als fraude. De leerling mag in geval van fraude niet langer gebruik maken van IntoWords bij toetsen en schoolexamens.

Afspraken aanleveren toetsen IntoWords door docenten:

- De docent beslist of een leerling de toets met behulp van IntoWords mag maken. Dit hangt met name af van de hoeveelheid tekst in de toets.
- De leerling vult het IntoWordsformulier in, hierna krijgt de docent het verzoek van de leerling om de toets in IntoWords te maken.
- De docent stuurt de toets een week voor afname naar intowords@pontes.nl
- De docent pakt de usb-stick uit zijn/haar postvak.
- Na afloop legt de docent de usb-stick in het postvak van de mediatheek (postvak 139)
- De toets wordt op papier gemaakt.

Afspraken onvoorziene omstandigheden:

Hieronder worden omstandigheden verstaan, die van impact kunnen zijn op het afnemen of resultaat van de toets, zonder invloed van de leerling, maar wel gevolgen hebben voor de leerling. Bij sprake van een van onderstaande punten, wordt met de leerling overlegd op welk moment de toets wordt ingehaald. Verder mag er niet van de leerling worden verlangd, dat de toets op dit afnamemoment wordt afgenomen op de reguliere manier.

- Het wegvallen van de internetverbinding alvorens of gedurende de toets, waardoor de gebruikmaking van IntoWords wordt gehinderd.
- Het in gebreke blijven van aanlevering van de toets aan intowords@pontes.nl door de docent.
- Het in gebreke blijven van aanlevering van de usb-stick door de docent.

Bijlage 2: Dyslexie begeleiding

Heeft uw kind een dyslexie of dyscalculie verklaring, dan heeft hij/zij recht op bepaalde faciliteiten. Deze faciliteiten staan vermeld op de “D-pas” die hij/zij via één van de dyslexiecoaches ontvangt.

In de brugklas wordt er aan het begin van het schooljaar een bijeenkomst voor ouders en leerlingen georganiseerd. In deze bijeenkomst wordt er o.a. informatie verstrekt over de begeleiding op school en hoe er wordt omgegaan met dyslexie bij toetsen.

Uw kind heeft recht op onderstaande begeleiding:

- In de brugklas krijgt uw kind in het begin van het schooljaar een aantal lessen waarin enkele vaardigheden worden aangeboden, zoals: woordjes leren bij de moderne vreemde talen, werk plannen, werken met overhoorprogramma's op de computer, omgaan met de bij de methodes behorende software, leren van stukken tekst bij zaakvakken, introductie dyslexiesoftware IntoWords, etc. Tevens wordt er bij de start van de bovenbouw informatie verstrekt over de faciliteiten bij schoolexamens en het centraal examen.

Na afloop van deze sessies wordt de begeleiding op de volgende wijze opgezet:

- We werken **hulpvraaggericht**. Hulpvragen worden geformuleerd door de leerling, ouders, mentor of vakdocent en kunnen rechtstreeks aan de begeleidende dyslexiecoach worden gericht.
- Het tijdstip van begeleiding wordt in overleg met de leerling bepaald. Vaak zal deze plaatsvinden onder een reguliere les in kamer 113.
- *Als blijkt dat de leerling zich onvoldoende inzet waardoor de resultaten slecht zijn, wordt de begeleiding gestaakt. Goede werkhouding en motivatie zijn essentieel.* Indien een leerling op meer onderdelen problemen heeft of als de problemen erg hardnekkig zijn, bespreekt de dyslexiecoach met de mentor en/of vakdocenten welke begeleiding gewenst is.
- Evaluatie vindt plaats n.a.v. resultaten (cijfers) en bevindingen van leerling, docent en dyslexiecoach.
- De mentor van de leerling inventariseert bij de rapportvergaderingen wat de oorzaak van eventuele slechte resultaten is en geeft deze informatie door aan de begeleidende dyslexiecoach.
- Begeleiding zal in de praktijk het meest plaatsvinden in de onderbouw en afgebouwd worden. De leerling moet immers begeleid worden naar zelfstandigheid met het oog op de vervolgopleiding. In de bovenbouw wordt de leerling aangemeld door de mentor, de leerlingencoördinator, de ouders of door de leerling zelf. Afhankelijk van de aard van het probleem wordt vervolgens bekeken of de leerling extra hulp dient te krijgen van de mentor, de vakdocent of van één van de dyslexiecoaches.
- U kunt per e-mail contact opnemen met de begeleidende dyslexiecoach.

Mw K. Driedijk
Mw E. Koole
Mw T. van de Velde
(dyscalculie)
Mw T. Verhage

k.driedijk@pontes.nl
e.koole@pontes.nl
t.van.de.velde@pontes.nl
t.verhage@pontes.nl (dyslexie-coördinatie)

Bijlage 3: Ondersteuningsniveaus

Met behulp van ondersteuningsniveaus kan de ondersteuning worden afgestemd op de behoeftes van leerlingen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vier ondersteuningsniveaus.

Ondersteuningsniveau 1

Dit niveau staat in het teken van goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband. Algemene kwaliteit van onderwijs staat dus centraal. Hierbij kan men denken aan universele maatregelen, zoals een gestructureerde en systematische aanpak van lezen en spelling, het gebruik van passend leermateriaal en het stimuleren van de lees- en schrijfmotivatie. Daarnaast is het belangrijk dat de voortgang van alle leerlingen gemonitord wordt door middel van een leerlingvolgsysteem. Ondersteuningsniveau 1 is dus de basisondersteuning die voor iedereen geldt.

Op dit ondersteuningsniveau biedt de school:

- Gekwalificeerde docenten
- Effectieve lesmethoden
- Een leerlingvolgsysteem dat optimaal wordt benut

Ondersteuningsniveau 2

Dit niveau treedt in werking bij de zwakste 25% van de leerlingen. Zij dienen extra begeleiding te krijgen in de klas door de leerkracht, zodat de aansluiting met de methode en de groep behouden kan worden. De slagingskans van de ondersteuning op dit niveau hangt af van de kwaliteit van de geboden ondersteuning door de docent en de geïnvesteerde leertijd.

Op dit ondersteuningsniveau biedt de school:

- Leerstof en instructie dat afgestemd wordt op het niveau van de leerling.
- Gesprekken met een dyslexiecoach voor extra begeleiding.
- Het informeren en betrekken van ouders bij de begeleiding die hun kind ontvangt op school.

Ondersteuningsniveau 3

De zwakste 10% van de leerlingen heeft niet voldoende baat bij ondersteuningsniveau 1 en 2. Zij komen dus in aanmerking voor ondersteuning op niveau 3. De ondersteuning op dit niveau houdt in dat zij specifieke interventies aangeboden krijgen die afgestemd zijn op hiaten in de ontwikkeling. Aangezien de interventies persoonsgebonden zijn, heeft het de voorkeur te kiezen voor een individuele aanpak.

Op dit ondersteuningsniveau biedt de school:

- Het uitzetten van specifieke interventies die gemonitord worden door de dyslexiecoaches.
- Een gepersonaliseerde D-pas waar compenserende/dispenserende maatregelen beschreven staan, zoals tijdverlenging in de vorm van 20% minder vragen, vanaf 150 te leren woorden en/of uitdrukkingen mogen idioomtoetsen in twee delen worden gemaakt, het gebruik van een geheugensteuntje/stappenplannetje bij toetsen indien vooraf goedgekeurd door docent en/of dyslexiecoach in de onderbouw, slechts één MVT overhoring/toets per dag, het gebruik van een laptop met IntoWords tijdens toetsen en lessen.

Op dit ondersteuningsniveau zijn de leerlingen verplicht om:

- Extra inspanning te leveren met betrekking tot het leerwerk.
- Gebruik te maken van overhoorprogramma's of andere leerstrategieën.
- Gebruik te maken van bij de methodes behorende software.
- Goede aantekeningen te maken tijdens de lessen.
- Hulp te vragen indien nodig.

Ondersteuningsniveau 4

Tot ondersteuningsniveau 4 wordt overgegaan wanneer ook de extra ondersteuning op niveau 3 niet tot nauwelijks effecten heeft. Het gaat hierbij om leerlingen die een dusdanige achterstand hebben dat zij diagnostiek en behandeling in een zorginstituut nodig hebben. Hierbij is de afstemming tussen de begeleiding op school en de behandeling door de zorg heel belangrijk. Een leerling kan pas voor diagnostiek en behandeling op niveau 4 in aanmerking komen als de school leerlingen voldoende onderbouwd doorverwijst naar de zorg.

De ondersteuningsniveaus zijn uitgewerkt aan de hand van de literatuur van Struiksmā (2005)² en de handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij lees-, spellingproblemen en dyslexie (Nederlands Kwaliteitsinstituut Dyslexie & Expertisecentrum Nederlands, 2022)³.

² Struiksmā, C. (2005). *Het Onderwijscontinuūm: voor de zorgroute van leerlingen met leesproblemen en dyslexie*. (The Education Continuum: Bridging Differences). Rijswijk, Nederland: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

³ <https://dyslexiecentraal.nl/doen/materialen/handreiking-voor-de-invulling-van-ondersteuningsniveau-2-3-en-4-bij-lees-/spellingproblemen-en-dyslexie>.

Bijlage 4: Voorbeeld D-Pas

Dyslexiepas

D

naam
date, maand, jaar

klas

mentor

☐ extra tijd of vermindering vragen (20%)
☐ niet meelezen en spellingfouten (m.u.v. grammaticafouten)
☐ toetsen in A en 12
☐ intoWords
☐ anders:

aanmerkingen

handtekening docent
handtekening leerling

D
dyslexie

Dit is een
Pas voor de leerling

Het
Goese
Lyceum
Oranjeweg

Verantwoordelijkheid leerling

Tijdens de les

- + Zet de voor- en achtergrond van de leerling in de context van de les.
- + Werk met de leerling aan de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.

Bij toetsing

- + Lees goed.
- + Controleer je werk na afloop van de les.
- + Maak gebruik van de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.

Huiswerk

- + Lees goed.
- + Werk aan de huiswerk.
- + Gebruik de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.

Algemeen

- + Probeer met de leerling om de leerstof te begrijpen.
- + Maak gebruik van de leerstof.
- + Maak gebruik van de leerstof.

Oranjeweg 116, 1705 GP, Oranjestad, Suriname
T: 0592 511111 | F: 0592 511112 | E: info@goeselyceum.nl | W: www.goeselyceum.nl

Bijlage 5: Overzicht vakken en toetsing dyslexie

Vak	Keuze 40 min of D-vragen	afk. sl
Nederlands bovenbouw		OB: Wss
Nederlands onderbouw	40 minuten toets	BB: As
Klassieke talen	40 minuten toets/D-vragen	Shn
Frans bovenbouw	D-vragen	OB: Sim
Frans onderbouw		BB: Wde
Duits bovenbouw	40 minuten toets/D-vragen	SLo, Wsr
Duits onderbouw		
Engels	40 minuten toets	OB: Wn
		BB: Hsn
Geschiedenis	D-vragen	Ge
Aardrijkskunde	D-vragen	Scl
Wiskunde	D-vragen	GK, Pvt
Natuurkunde	40 minuten toets	Hmn
Scheikunde	40 minuten toets	Jrh
Biologie	OB: D-vragen BB: 40 minuten toets	Szk
Economie/Bedrijfseconomie	40 minuten toets	OB: Dlt BB: Akf
Muziek	40 minuten toets	Ts
BV/Kunst Algemeen	40 minuten toets	BS

Bijlage 6: Mogelijkheden ondersteuning aan dyslectici bij Nederlands

Technisch lezen:

- Docent adviseert ook thuis blijven lezen.
- De docent overlegt of de leerling wel of niet onvoorbereid wil voorlezen in de klas. Indien gewenst kan de leerling het tekstdeel van tevoren op krijgen, zodat hij/zij thuis kan oefenen. Het streven is dat de leerling ook onvoorbereid wil/kan voorlezen in de klas.
- De leerling mag gebruikmaken van IntoWords in overleg met de docent.

Begrijpend lezen:

- De docent adviseert de leerling langere teksten alvast van tevoren thuis te lezen.
- De docent leert de dyslectici en zwakke lezers leesstrategieën te gebruiken. Zij kunnen daarmee hun zwakke technische leesvaardigheid deels compenseren.
- De docent maakt gebruik van duo-lezen (sterke/zwakke lezer) of leest de teksten zelf voor. De docent stimuleert daarbij het maken van aantekeningen (hoofdzaken, tekstverbanden).
- De leerling mag gebruikmaken van een IntoWords in overleg met de docent..

Woordenschatuitbreiding:

- De docent zorgt ervoor dat de aangeboden woorden worden ingeoeft en geautomatiseerd. De woorden worden cumulatief aangeboden: elk hoofdstuk de woorden van voorgaande hoofdstukken erbij nemen. De leerling oefent met deze woorden via het E-pack van Talent.
- De docent besteedt nadrukkelijk aandacht aan schooltaalwoorden (noteer, vat samen, hoofdgedachte, bestudeer, verband tussen enz.).

Schrijven:

- De docent leert de leerlingen een schrijftaak goed voor te bereiden (informatie verzamelen, eventueel in koppels de gevonden tekst lezen, bespreken welke informatie in de opdracht voor moet komen, hoe de informatie geordend kan worden, weten voor wie je schrijft).
- De docent leert de leerlingen geschreven werk te controleren op inhoud, stijl, spelling en lay-out. De tekst kan door een medeleerling voorgelezen worden. Vaak worden stilistische fouten dan gehoord.
- De docent geeft de leerlingen inzicht in het werk van anderen. De docent laat hen het werk van anderen lezen en beoordelen en op basis daarvan hun werk herschrijven.
- De docent laat de leerlingen vooraf weten hoe hun werk beoordeeld gaat worden (lijst met beoordelingscriteria).
- Bij dyslectische leerlingen worden alleen grammaticale spellingfouten fout gerekend. Indien een leerling de mogelijkheid heeft gehad om de spellingcontrole op de computer te gebruiken, worden alle spellingfouten meegerekend. De docent maakt daarbij wel de afweging of de gemaakte fout door gebruik van spellingcontrole voorkomen had kunnen worden.
- De docent biedt de leerlingen aan te werken met een schrijfkader (Writing frames). De leerling raakt zo vertrouwd met een bepaalde tekstsoort, bijvoorbeeld een brief, zonder dat het schrijven hem belemmert.

Spelling:

- De docent geeft geen specifieke spellingondersteuning aan dyslectische leerlingen om alle spellingcategorieën te gaan beheersen. De docent richt zich op spellingproblemen in de nieuw aangeboden stof.
- Bij dyslectische leerlingen worden alleen grammaticale spellingfouten fout gerekend.
- Bij zeer zwakke spellers en dyslectici houdt de docent in de gaten of de geïnvesteerde oefentijd opweegt tegen het rendement. Wanneer de training op termijn niet leidt tot een (geautomatiseerde) correcte spelling van de geoefende woorden, wordt overwogen de training af te breken en de leerling te leren zo correct mogelijk te spellen met gebruik van hulpmiddelen.

De docent leert de leerlingen daarnaast:

- Inschatten wanneer ze een foutloze tekst moeten schrijven
- Wanneer en waarom een correcte spelling van belang is. Zij moeten ook weten dat spelfouten (onterecht) in relatie worden gebracht met een geringe intelligentie.
- Wanneer zij hun teksten door anderen moeten laten corrigeren als zij daar zelf onvoldoende toe in staat zijn
- Met welke hulpmiddelen ze een foutloze tekst kunnen schrijven
 - kijk elkaars werk na
 - vraag goede spellers om advies
 - vraag de docent om advies
 - gebruik regelkaarten
 - gebruik een spellinglijst of een woordenboek als je daar goed mee kunt omgaan
 - gebruik predictiesoftware op de pc
 - gebruik de spellingcontrole op de pc

Ook is het belangrijk aan te geven wat goed is gegaan en hoe datgene wat fout is gegaan, kan worden voorkomen.

Grammatica:

- De docent zorgt ervoor dat de leerling geen zinnen hoeft over te schrijven om het ontleden te oefenen. De leerlingen kunnen hun energie dan inzetten voor het ontleden, niet voor het overschrijven. De leerling ontvangt bij aanvang van het schooljaar van de docent een boekje met de uitgetypte zinnen. De docent heeft op deze manier een beter inzicht in de prestaties van de leerlingen wat betreft grammatica bij verschillende hoofdstukken
- Wanneer de gegeven uitleg en oefening niet het gewenste resultaat hebben, leidt het steeds maar weer herhalen bij veel leerlingen tot demotivatie. De docent probeert een alternatieve benadering uit die aansluit bij het begrip dat leerlingen van taal hebben.
- De docent kan de leerling flitskaarten aanbieden om hem de grammaticabegrippen te leren onthouden. Het grammaticale begrip staat aan de voorkant van het kaartje, de verklaring en voorbeelden op de achterzijde van het kaartje (Mnt).
- De docent kan de leerling visualisatiekaarten van de grammaticabegrippen aanbieden om hem de grammaticabegrippen te leren onthouden (Mnt).

Hulpmiddelen:

Onderbouw: De leerlingen mogen bij GP's gebruik maken van het stappenplan werkwoordspelling en grammatica (de leerling heeft een eigen gelamineerd exemplaar in bezit gedurende de gehele onderbouwperiode).

Tijdverlening:

Leerlingen met dyslexie hebben een tijdverlengingspas. Bij Nederlands krijgen de leerlingen extra tijd om de toetsen te maken. Dit betekent bij een 50-minuten rooster dat je de toetsen van overige leerlingen 10 minuten voor het einde van de les inneemt en de leerlingen met een T-pas nog 10 minuten verder laat werken (1/5 meer tijd). Tip: zet een wekker/timer op je mobiel.